

Nr 30.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 § strafflagen för krigsmakten, m. m.; given Stockholms slott den 4 januari 1938.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 6 § strafflagen för krigsmakten;
2) lag om ändrad lydelse av 5 och 9 §§ lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes; samt

3) lag om upphävande av 4 § lagen den 11 mars 1927 (nr 50) med vissa till strafflagen för krigsmakten och lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes anslutna bestämmelser angående flygvapnet.

GUSTAF.

K. G. Westman.

F ö r s l a g
till
L a g
om ändrad lydelse av 6 § strafflagen för krigsmakten.

Härigenom förordnas, att 6 §¹ strafflagen för krigsmakten skall erhålla följande ändrade lydelse:

6 §.

Under denna lag lyda:

- 1:o) krigsmän;
- 2:o) civil personal tillhörande fälttygkåren, fortifikationskåren, intendenturkåren, fältläkarkåren, fältveterinärkåren, mariningenjörkåren och marinläkarkåren samt motsvarande personal vid flygvapnet, försvarsväsendets polispersonal ävensom vid truppförband eller visst truppslag anställda civila vapenhantverkare och förrådstjänstemän samt civila förmän vid marinens förråd och flygvapnets verkstäder; reservpersonal dock allenast under tid, då den fullgör tjänstgöringsskyldighet vid krigsmakten; samt
- 3:o) envar som med behörigt tillstånd åtföljer krigsmaktens fartyg på sjö-tåg eller är tjänstgöringsskyldig vid eller med behörigt tillstånd åtföljer mobiliserad avdelning av krigsmakten, ändå att han icke eljest skulle lyda under lagen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1938.

¹ Senaste lydelse, se 1937: 192.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 5 och 9 §§ lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Härigenom förordnas, att 5 och 9 §§ lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes skola hava ändrad lydelse på sätt nedan angives:

5 §.

Regementskrigsrätt skall finnas vid varje regemente och därmed likställt truppförband av armén, kustartilleriet och flygvapnet samt stationskrigsrätt vid en var av örlogsstationerna.

Särskild krigsrätt må av Konungen inrättas vid avdelning av krigsmakten, för vilken regements- eller stationskrigsrätt icke enligt 1 mom. är inrättad, eller som består av personal, vilken från olika truppförband eller örlogsstationer sammandragits till gemensam tjänstgöring. Sådant krigsrätt må därjämte inrättas vid avdelning av regemente eller likställt truppförband, som är förlagd å annan ort än huvudstyrkan, samt vid avdelning av flottan, som är förlagd utom örlogsstation.

Konungen må — — — eller stationskrigsrätt.

9 §.

Chef för regemente eller likställt truppförband av armén, kustartilleriet eller flygvapnet, så ock chef för örlogsstation skall inom varje års utgång bland truppförbandets eller stationens personal förordna två officerare av kaptens grad samt en underofficer av fanjunkares eller likställd grad, med två officerare och en underofficer av motsvarande grader såsom ställföreträdare, att under nästföljande år i mål, som i 8 § c) och d) omförmälas, vara ledamöter i den regements- eller stationskrigsrätt, som finnes vid truppförbandet eller stationen.

Chef för arméfördelning skall inom varje års utgång förordna fyra till fördelningen hörande regementsofficerare, därav en av överstes grad, med två regementsofficerare, därav likaledes en skall vara av överstes grad, såsom ställföreträdare, att under nästföljande år i mål, däri regementsofficer är tilltalad, inträda såsom ledamöter i de regementskrigsrätter, som finnas vid truppförbanden inom fördelningen. Vad nu är sagt om chef för arméfördelning skall äga motsvarande tillämpning å chefen för Övre Norrlands trupper

och militärbefälhavaren på Gotland ävensom å cheferna för Ostkustens och Sydkustens marindistrikt, kustartilleriet samt flygvapnet i vad angår de trupper som lyda under dessa befälhavare.

Inträffar stadigvarande — — — av året.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1938; dock äger Konungen förordna att, utan hinder av vad i 5 § 1 mom. sägs, i fråga om viss eller vissa av flygvapnets flottiljer jämväl efter lagens ikraftträdande tillsvidare skola tillämpas stadgandena i 5 § 2 eller 3 mom.

Förslag

till

Lag

om upphävande av 4 § lagen den 11 mars 1927 (nr 50) med vissa till strafflagen för krigsmakten och lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes anslutna bestämmelser angående flygvapnet.

Härigenom förordnas, att 4 § lagen den 11 mars 1927 med vissa till strafflagen för krigsmakten och lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes anslutna bestämmelser angående flygvapnet skall upphöra att gälla från och med den 1 juli 1938; dock att i fråga om flottilj av flygvapnet, vid vilken regementskrigsrätt då icke inrättats, vad i paragrafens andra stycke är stadgat skall lända till efterrättelse intill dess sådan krigsrätt träder i verksamhet.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 december 1937.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, fråga om vissa ändringar i *de militära straff- och rättegångslagarna*. Föredraganden anför:

»Vissa av de stadganden i strafflagen för krigsmakten vilka äro betingade av försvarsväsendets organisation ha genom lag den 7 maj 1937 erhållit ändrad lydelse i anslutning till de förändringar som vidtagits eller framdeles skola vidtagas i försvarsorganisationen enligt 1936 års beslut i försvarsfrågan. Ytterligare vissa lagändringar äro erforderliga i följd av försvarsreformen. I strafflagen för krigsmakten böra sålunda bestämmelserna om lagens tillämplighet å försvarsväsendets civila personal kompletteras och ändras. Dessa bestämmelser, upptagna i 6 §, ha befunnits vara i behov av revision även på andra grunder. Vidare torde i lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes böra införas stadganden om krigsrätter för flygvapnet i överensstämmelse med vad som nu gäller beträffande armén och kustartilleriet samt vidtagas vissa ändringar i gällande föreskrifter om stationskrigsrätterna.

Rörande nu angivna förhållanden ha inom justitiedepartementet efter verkställd utredning upprättats två promemorior, den ena med förslag till ändrad lydelse av 6 § strafflagen för krigsmakten (justitiedepartementets promemorior 1937: 2) samt den andra med förslag dels till lag om ändrad lydelse av 5 och 9 §§ lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes dels ock till lag om upphävande av 4 § lagen den 11 mars 1927 (nr 50) med vissa till strafflagen för krigsmakten och lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes anslutna bestämmelser angående flygvapnet.

Genom särskilda remisser ha utlåtanden infordrats, över det förstnämnda lagförslaget från krigshovrätten, chefen för försvarsstaben, cheferna för armén, marinen och flygvapnet samt från arméförvaltningen, marinförvaltningen och flygförvaltningen ävensom över de båda sistnämnda förslagen från cheferna för marinen och flygvapnet.

Strafflagens för krigsmakten tillämplighet å civila personer.

I 6 § 1 mom. 2:o, 3:o och 5:o anges den till försvarsväsendet hörande civila personal som skall lyda under strafflagen för krigsmakten såväl i fredstid som i krigstid.

Under 2:o upptagas sålunda: vid krigsmakten anställda civila ämbets- och tjänstemän med undantag av präster, vid krigsdomstolarna tjänstgörande domare och åklagare, lärare vid militära läroanstalter samt professor och krigsarkivarie vid generalstaben. Enligt paragrafens 2 mom. innefattas under 2:o icke blott civila ämbets- och tjänstemän med beställning på aktiv stat vid krigsmakten utan jämväl övertalig personal samt reservpersonal, den sistnämnda dock allenast under tid då den fullgör tjänstgöringsskyldighet vid krigsmakten.

Under 3:o upptagas: civila betjante, vilka äro anställda vid krigsmaktens förråd, samt extra poliskonstaplar vid flottan; samt under 5:o: de som för vinnande av civil ämbets- eller tjänstemannabefattning vid krigsmakten för sin utbildning tjänstgöra därstädes.

Genom stadgandena under 4:o och 6:o utvidgas lagens tillämpning beträffande civila som tjänstgöra vid eller åtfölja mobiliserad avdelning eller fartyg på sjötåg. Enligt punkten 4:o skola sålunda under lagen lyda: månads- och daglönare vid flottan samt vid truppförbanden anställda manliga hantverkare, maskinister och eldare, under den tid nu omförmälda personer tjänstgöra vid mobiliserad avdelning av krigsmakten; samt enligt punkten 6:o: envar som med behörigt tillstånd åtföljer krigsmaktens fartyg på sjötåg eller är tjänstgöringsskyldig vid eller med behörigt tillstånd åtföljer mobiliserad avdelning av krigsmakten, ändå att han icke eljest skulle lyda under lagen.

I följd av 1936 års försvarsbeslut ha inrättats vissa nya civila tjänstemannabefattningar, vilka äro av den natur att deras innehavare icke böra lyda under strafflagen för krigsmakten, t. ex. föreståndaren för fotografiska centrallaboratoriet vid försvarsstaben. Befattningen som professor vid generalstaben har överförs till rikets allmänna kartverk i samband med det senares omorganisation. Krigsarkivarien vid generalstaben tillhör numera arméstaben. I följd av dessa med försvarsbeslutet sammanhängande förändringar påkallas jämkning i 6 §. Redan tidigare ha emellertid i administrativ ordning vidtagits åtgärder vilka torde böra föranleda en mera genomgripande omarbetning av paragrafen.

I sistnämnda hänseende må följande framhållas.

Enligt 6 § 2:o hänföras under strafflagen för krigsmakten generellt de vid krigsmakten anställda *ämbets- och tjänstemännen*, dock med vissa direkt angivna undantag, medan däremot i fråga om *betjante* enligt 3:o gäller att endast två särskilda grupper lyda under lagen. Paragrafen bygger alltså beträffande huvudmassan av den civila personalen på den förr brukliga uppdelningen av de statsanställda i de två kategorierna ämbets- och tjänstemän samt betjante. Uppdelningen saknar numera motsvarighet i gällande författ-

ningar som reglera anställnings- och löneförhållandena och har därför visat sig medföra vissa tolkningssvårigheter. De befattningshavare som nu i de civila och militära avlöningsreglementena benämnas tjänstemän äro till ej ringa del sådana som enligt äldre terminologi varit att anse som betjänte. Den uppfattningen har veterligen icke gjorts gällande att betjänte som i de nyare löneförfattningarna upptagits såsom tjänstemän därmed skulle vara inbegripna under 2:o i 6 § och sålunda lyda under strafflagen för krigsmakten. För tolkningen av 6 § 2:o och 3:o kräves därför i många fall en jämförande undersökning av äldre och nyare personalstater och avlöningsbestämmelser. En dylik tolkningsmetod måste ej sällan giva osäkra resultat. De praktiska konsekvenserna av den oklarhet som sålunda vidlåder stadgandena om lagens tillämplighetsområde beträffande försvarsväsendets civila personal framträda icke blott då fråga uppstår om rättsligt ingripande mot någon vid krigsmakten anställd civil befattningshavare. Stadgandena äga nämligen även den betydelsen att de äro avgörande för i vilken utsträckning den civila personalen i fredstid kan utöva och ställas under befäl i militär mening och därmed även för de i strafflagen för krigsmakten fastställda reglerna om förmanskap.

Tidigare ändringsförslag.

Ett förslag rörande ändring av 6 § strafflagen för krigsmakten framlades på sin tid av 1922 års krigslagstiftningssakkunniga i det av dem avgivna betänkandet med förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten m. m. (statens off. utredn. 1923: 78).

Enligt de sakkunnigas förslag skulle under strafflagen för krigsmakten lyda vid denna anställda civila ämbets- och tjänstemän, tillhörande fältläkarkåren, fältveterinärkåren, mariningenjörkåren, marinintendenturkåren och marinläkarkåren, ävensom de som för vinnande av civil ämbets- eller tjänstemannabefattning vid nämnda kårer för sin utbildning tjänstgjorde vid krigsmakten. Stadgande härom skulle upptagas under 2:o i 6 §. Paragrafen skulle i övrigt innehålla bestämmelser motsvarande nuvarande punkten 6:o samt 2 mom.

Förslaget innebar således en viss begränsning av den militära strafflagens tillämplighet i fredstid å icke-militära befattningshavare vid försvarsväsendet. Bland andra skulle nedannämnda personalgrupper — som av de sakkunniga på grundval av då gällande personalstater angåvos såsom inbegripna under stadgandet i 6 § 2:o — upphöra att i fredstid lyda under lagen: 1) personalen vid den s. k. förråds- och hantverksstaten, bestående av dels personal vid artilleriets fabriker och tyganstalter (tygingenjörer, tygförvaltare, departements- och tygskrivare, tyghantverkare m. fl.), dels viss personal tillhörande fortifikationen, såsom fortifikationskassörer, förrådsförvaltare och tyghantverkare på fortifikationens stat, dels ock de vid truppförbanden anställda gevärshantverkarna och hantverkare vid trängen; 2) fästningspolispersonalen; 3) poliskåren vid flottan. Vidare innebar förslaget att de i 6 § 3:o avsedda betjänte icke vidare skulle lyda under lagen samt att 6 §

4:o skulle utgå, detta enär annan bestämmelse än den som innefattas i 6 § 6:o icke vore erforderlig beträffande den i 6 § 4:o omnämnda personalen.

Som motivering till inskränkningen av 6 §:s räckvidd anförde de sakkunniga bland annat: Befattningshavare vid förråds- och hantverksstaten kunde visserligen hava krigsmän sig underställda för utbildning och möjligen för en och annan tjänsteförrättning, men då deras tjänst måste anses vara av civil karaktär, torde detta förhållande icke tillräckligt motivera att de lydte under krigslagarna. Polispersonalen vid flottan skulle visserligen samarbeta med militära vakter, vilka vid behov skulle lämna den erforderlig handräckning, men detta förhållande torde i stor utsträckning vara rådande jämväl beträffande den rent civila polispersonalen. Den uppgift som tillkomme flottans polispersonal beträffande in- och utpassering samt beträffande under rustning varande fartyg torde ej heller nödvändiggöra att polispersonalen lydte under strafflagen för krigsmakten. Övrig personal, som enligt förslaget undantagits, syntes vara av så övervägande civil karaktär, att dess inrangerande under lagen i fredstid knappast kunde vara lämpligt.

Över de sakkunnigas förslag inhämtades genom *remiss* den 9 februari 1924 yttranden från civila och militära myndigheter. Beträffande nu ifrågavarande del av förslaget framställdes i flertalet yttranden gensagor mot upphävande av lagens tillämplighet å personalen vid förråds- och hantverksstaten samt polispersonalen.

Krigshovrätten anförde sålunda i fråga om förråds- och hantverksstatens personal, att dess tjänstgöring ej vore av mera civil karaktär än de personers vilka förslaget ville bibehålla under lagen samt att personalen i större utsträckning än de sakkunniga förmenade utövade befäl över militär personal. I fråga om polispersonalen erinrades att den, vad det straffrättsliga skyddet beträffar, jämställts med vakt, patrull m. fl. i 45, 88 och 89 §§ strafflagen för krigsmakten. Fästningspolisen lydte under vederbörande kommandant och samarbetade i stor utsträckning med militära vakter. *Chefen för generalstaben* åberopade samma skäl för avstyrkande. Avgörande vore ej arbetets mer eller mindre civila karaktär utan huruvida arbetsledaren kunde och borde erhålla befäl över krigsmän. Ur denna synpunkt torde även viss personal som nu är undantagen böra lyda under lagen. Från de *marina myndigheternas* sida framhölls särskilt behovet av att polispersonalen vid flottan lydte under lagen.

Departementsförslaget.

Det i justitiedepartementet upprättade förslaget till ändrad lydelse av 6 § strafflagen för krigsmakten upptager såsom lydande under lagen

dels under 2:o: civil personal tillhörande fälttygkåren, fältläkarkåren, fältveterinärkåren, mariningenjörkåren och marinläkarkåren samt motsvarande befattningshavare vid flygvapnet, polispersonalen vid armén och marinen ävensom den vid truppförband eller visst truppslag anställda civila vapenverkstads- och förrådspersonalen, reservpersonal dock allenast under tid, då den fullgör tjänstgöringsskyldighet vid krigsmakten;

dels ock under 3:o: envar som är tjänstgöringsskyldig vid eller med behörigt tillstånd åtföljer mobiliserad avdelning av krigsmakten, ändå att han icke eljest skulle lyda under lagen.

I den remitterade promemorian framhölls att en revision av gällande bestämmelser vore erforderlig i följd av de nyligen beslutade organisationsändringarna samt i följd därav att skillnaden mellan tjänstemän och betjänte numera saknade underlag i gällande författningar. Härom hänvisas till den föregående framställningen. Beträffande vissa redaktionella spörsmål anfördes i promemorian:

Den nuvarande avfattningen av 6 § 2:o är motiverad av önskemålet att undvika en detaljerad uppräknig av den civila personal som skall lyda under lagen. Ehuru en sådan uppräknig redan under förarbetena till 1914 års lag ifrågasattes för undvikande av tvekan rörande stadgandenas innebörd, ansågs dock lämpligast att såvitt möjligt använda generella uttryckssätt, på det att bestämmelserna skulle bliva oberoende av möjliga organisationsförändringar. Av vad ovan sagts torde framgå såväl att detta syfte icke nåtts som ock att förutsättningarna för bibehållande av den nuvarande redaktionen numera överhuvud icke föreligga, sedan tjänstemannabegreppet fått ett betydligt vidsträcktare innehåll än det förut ägt. Det synes således nödvändigt att vid omarbetningen av 6 § direkt ange de civila personalgrupper som böra lyda under lagen.

I promemorian anfördes vidare, att det i förevarande sammanhang synts böra övervägas huruvida någon egentlig saklig ändring kunde anses påkallad beträffande gällande lags gränsdragning mellan de civila som skola lyda under lagen och dem som ställts utanför dess tillämplighetsområde. Härom yttrades följande:

Som grundval för strävandena att begränsa den militära strafflagens tillämplighet beträffande den till försvarsväsendet hörande icke-militära personalen har städse legat tanken att denna personals verksamhet i tjänsten är övervägande civil till sin natur. Man har funnit det oriktigt att de som icke göra krigstjänst i egentlig mening skola vara underkastade de speciella regler som uppställts i syfte att upprätthålla den i krigstjänsten nödvändiga disciplinen och sammanhållningen. Dessa synpunkter böra tydligen beaktas. Men då det gäller att närmare uppdraga gränsen, *dels* mellan militärer och sådan personal som utan att vara militär likväl bör lyda under lagen i vissa hänseenden och för vissa tjänstefel, och *dels* mellan dessa senare och dem som böra falla helt utanför lagens tillämplighet, måste dock andra synpunkter erhålla visst utrymme. Förhållandena äro nu långt mindre än förr sådana att en gränsdragning kan ske efter de ovan angivna grunderna. Då krigstjänsten blivit alltmer komplicerad, särskilt genom de tekniska hjälpmedlens väsentligt ökade betydelse, och organisationen blivit allt vidlyftigare, ter sig ej längre skillnaden mellan 'militär' och 'civil' verksamhet alltid så klar som förr. I vissa fall är väl denna skillnad alltjämt påtaglig, såsom beträffande den rätts- eller den själavårdande verksamheten. Detsamma gäller sjukvården. Men här inställer sig nödvändigheten av en för fältmässiga förhållanden anpassad, omfattande organisation, som måste anslutas till de militära förbanden och som för sin funktionsduglighet är i hög grad beroende av medverkan även från icke medicinskt utbildad personal. Läkare och veterinärer böra därför ingå i de militära förbanden, vilket naturligtvis dock icke hindrar att de i rent medicinska frågor äro underställda medicinalstyrelsen. Beträf-

fande handhavandet av den tekniska utrustningen torde kunna sägas att gränsen mellan militär och civil verksamhet numera i många hänseenden är utplånad, då ju den militära utbildningen i allt större utsträckning måste inriktas på den tekniska tjänsten. Intendenturtjänsten ingår i krigsmaktens funktioner på sådant sätt att man under senare år funnit lämpligt att genom organisationsändringar överföra intendenturpersonalen från dess tidigare civilmilitära ställning till krigsmännens kategori. Sålunda har marinintendenturkåren enligt 1936 års försvarsbeslut ombildats till en rent militär kår såsom redan tidigare skett med arméns intendenturkår. Intendenturbefattningarna vid flygvapnet äro likaledes militära. I övrigt ankomma på krigsmakten en mångfald uppgifter — expeditionstjänst, utarbetandet av instruktioner och reglementen etc. — vilka i och för sig äro av 'civil' karaktär. De ha efter omständigheterna fördelats mellan den militära och den civila personalen.

Det sagda torde visa att man, för att erhålla en hållbar utgångspunkt för bedömandet av huruvida den civila personalen bör vara underkastad militär strafflag, icke uteslutande kan fästa avseende vid själva verksamhetens beskaffenhet. Man måste därjämte tillbörligen beakta den faktiskt bestående, av förhållandena betingade organisationen av krigsmaktens förband och inrättningar. Ju närmare den civila personalen är i organisatoriskt hänseende och i sin tjänsteutövning knuten till de militära förbanden och anstalterna, desto större anledning finnes i allmänhet att låta de rättsregler som gälla för den militära personalen även bliva tillämpliga för den civila. Såsom förut framhållits utgör hörandet under den militära strafflagen en förutsättning för utövningen av befälsrätt och disciplinär bestraffningsrätt. Det kan icke vara till gagn för krigsmaktens verksamhet att en för denna betydelsefull del av personalen icke kan med rättslig verkan inordnas under de regler om förmanskap och befälsrätt som måste gälla för huvuddelen av personalen.

Att man i så stor utsträckning som skett yrkat på en begränsning av de under strafflagen för krigsmakten lydande personalkategorierna torde till stor del ha berott på att man ansett lagens straffbestämmelser vara alltför stränga för tillämpning å personer vilka icke utbildats för den egentliga krigstjänsten. En sådan uppfattning må, så länge nuvarande lagstiftning äger bestånd, vara berättigad då fråga är om hänförande av viss personal under krigsmännens kategori, men den synes mindre hållbar då den åberopas som skäl för inskränkning av civilmilitärernas. För dessa äga nämligen straffbestämmelserna i 1914 års militära strafflag en relativt begränsad tillämplighet, och de bestämmelser som gälla äro gemenligen betydligt mildare än de som avse krigsmännen. Det bör därjämte observeras att de civila som enligt 6 § strafflagen för krigsmakten äro undantagna från att lyda under lagen icke därmed äro undandragna krigsdomstolarnas jurisdiktion. Jämlikt 39 § lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes höra nämligen till krigsdomstol icke blott mål om ansvar mot dem som lyda under strafflagen för krigsmakten utan även åtal för fel i tjänst vid krigsmakten i fall då den brottslige ej lyder under lagen, och detta oavsett om brottet är straffbelagt enligt nämnda lag. Den praktiskt sett viktigaste följden av att en civil personalgrupp förklaras lyda under strafflagen för krigsmakten, d. v. s. göres till civilmilitär, är alltså att de som tillhöra gruppen kunna erhålla eller ställas under befäl i militär mening, dels i förhållande till andra civilmilitärer och dels i förhållande till militärerna, och därmed på ett naturligt sätt inordnas i krigsmaktens organisation.

Med dessa utgångspunkter torde man, enligt vad i promemorian därefter anfördes, komma till det resultatet att någon mera ingripande omgestaltning

icke är påkallad i fråga om de allmänna grunder efter vilka gällande lag uppdragit gränsen mellan de civila som skola vara underkastade densamma och de som skola stå utanför dess tillämplighetsområde.

Rörande förslagets innehåll anfördes i övrigt följande:

Personalen vid fältläkar-, fältveterinär-, mariningenjör- och marinläkarkårerna, vilkas inre organisation i stort sett blivit oberörd av hittills genomförda försvarsreformer, torde allttjämt böra lyda under strafflagen för krigsmakten. Detsamma bör gälla motsvarande personal vid flygvapnet, bestående av flygingenjörer(-direktörer) och flygläkare.

Försvarsväsendets polispersonal, som enligt nu fastställda stater utgöres av polispersonalen i Boden och å Karlsborg samt marinens poliskår, synes likaledes böra lyda under lagen.

Vad angår den tidigare till den s. k. 'förråds- och hantverksstaten' hörande personalen, uppförd å staten för 'artilleriets fabriker och tyganstalter' samt å fortifikationens, trängens och särskilda truppförbands stater, är att märka, att denna personal till större delen enligt 1936 års försvarsordning skall ingå i den nybildade fälttygkåren. Kåren skall enligt försvarsbeslutet bestå, utom av nämnda såsom civilmilitär angivna personal, jämväl av viss militär personal (officerare) och skall underställas generalfälttygmästaren. Sedan det av försvarskommissionen framställda förslaget om uppsättande av särskilda tygtrupper avvisats, kommer kårens personal att fördelas till tjänstgöring dels å de under arméförvaltningens tygdepartement lydande fabriker och anstalterna, dels å olika truppförband och dels slutligen, till mindre del, inom tygdepartementet. Anmärkas bör att de vid truppförbanden tjänstgörande vapenhantverkarna liksom nu är fallet upptagas å vederbörande truppförbands stater och att de således icke tillhöra fälttygkåren. Detsamma är förhållandet med förrådsvaktmästare och förrådsmän, vilka jämväl torde ha ansetts tillhöra 'förråds- och hantverksstaten'.

Den organisation som sålunda kommit till stånd läser få anses i viss mån prejudicerande för frågan huruvida den hithörande civila personalen skall lyda under strafflagen för krigsmakten. En förutsättning för fälttygkårens bildande har nämligen utan tvivel varit, att dess ifrågasvarande personal skall vara civilmilitär. I den mån kårens icke-militära personal placeras till tjänstgöring vid truppförbanden föreligga ej heller några starkare skäl att rubba dess nuvarande ställning som civilmilitär. Däremot kan det synas mindre påkallat att personalen vid tjänstgöring i andra befattningar är underkastad militär strafflag. Man bör emellertid härvidlag beakta att personer, vare sig de äro militärer eller civilmilitärer, rätteligen icke böra svara efter militär strafflag för fel i tjänst vid ett civilt verk. Om en fälttygkåren tillhörande civilmilitär innehar befattning inom arméförvaltningen, bör han sålunda för fel i tjänsten vid ämbetsverket dömas efter allmänna strafflagen vid civilt forum. Denna princip har i instruktionen för arméförvaltningen, liksom i instruktionerna för marin- och flygförvaltningarna, kommit till uttryck såvitt angår de chefsbefattningar inom verket som beklädas av militär och civilmilitär personal. Det kan ifrågasättas huruvida icke i konsekvens härmed motsvarande regler borde gälla i fråga om övriga i ämbetsverken tjänstgörande militärer och civilmilitärer. Vad angår den personal som har sin tjänstgöring förlagd till de under arméförvaltningens tygdepartement lydande fabriker och anstalterna, synes en viss oklarhet råda. Frågan huruvida där placerade militärer och civilmilitärer skola anses fullgöra civil tjänst eller tjänst vid krigsmakten måste bedömas med hänsyn till vederbörande inrättnings organisation och uppgift i allmänhet. I fråga om de fristående anstalterna Karl Gustavs stads gevärskategori, ammunitionsfabriken och Åkers

krutbruk torde åtminstone tidigare ha ansetts, att de icke utgjorde militära inrättningar (jfr 1901 års krigslagstiftningskommittés betänkande sid. 34). Om denna uppfattning vunne erkännande i rättstillämpningen, skulle vad ovan sagts om arméförvaltningens personal även gälla den vid nämnda anstalter tjänstgörande personalen.

De civila personer i teknisk tjänst vid armén, som icke upptagits i fälttygkåren, utgöras huvudsakligen av vapenhantverkare, vilka uppförts å trupperförbandens stater och tjänstgöra vid dessas verkstäder under vapenofficerens befäl. De äro f. n. civilmilitärer med underofficers tjänsteställning. Å flygvapnets stat äro uppförda vissa verkmästare, likaledes civilmilitärer. Någon förändring beträffande nu nämnda personal synes icke påkallad.

De vid trupperförbanden anställda förrädsvaktmästarna och förrådsmännen synas likaledes böra bibehållas vid sin hittillsvarande civilmilitära ställning. De befattningar vid krigsmaktens förråd, vilkas innehavare benämnas (förråds-)förvaltare, äro i allmänhet militära (vid intendenturkåren, marinen och flygvapnet). Det synes under sådana förhållanden ligga närmast till hands att de fåtaliga förvaltare, som i ingenjörtruppernas och signalregementets stater uppförts under rubriken civilmilitär personal, även bleve militärer. I den mån så icke sker, böra de lämpligen lyda under strafflagen för krigsmakten såsom civilmilitärer.

I följd av ovanstående skulle alltså under strafflagen för krigsmakten lyda civil personal tillhörande fälttygkåren, fältläkarkåren, fältveterinärkåren, mariningenjörkåren och marinläkarkåren samt motsvarande personal vid flygvapnet, polispersonalen vid armén och marinen ävensom den vid trupperförbanden eller särskilt trupperlag anställda civila vapenverkstads- och förrådspersonalen.

Musikdirektörerna vid flottan och kustartilleriet (fyra till antalet) ha här icke medtagits. Om de anses böra som hittills lyda under strafflagen för krigsmakten, synes lämpligt att de göras till militärer liksom musikdirektörerna vid armén och all övrig musikpersonal. De äro redan nu, liksom arméns musikdirektörer, avlönade enligt löneplanen för officerare i det militära avlöningsreglementet.

Av den civila personal med ordinarie anställning vid försvarsväsendet, som avlönas enligt det civila avlöningsreglementet, har icke medtagits någon befattningshavare. Av ordinarie civil personal med avlöning enligt det militära avlöningsreglementets löneplan för 'civilmilitär personal m. fl.' ha uteslutits eldare, montörer och maskinister — dock ej fortmaskinister, vilka såsom framgår av det ovan sagda tillhöra fälttygkåren -- vidare vissa kassörer och departementsskrivare som ej tillhöra fälttygkåren samt kemisten i marinförvaltningen.

I den tjänsteförteckning som finnes fogad vid kungörelsen den 22 juni 1928 (nr 215) med avlöningsbestämmelser för vissa civila och civilmilitära icke-ordinarie befattningshavare vid försvarsväsendet¹ upptagas åtskilliga extra ordinarie tjänstemannabefattningar vid de olika försvarsgrenarna. Ett stort antal av dessa äro sådana som motsvara de äldre betjante och som därför icke kunna anses lyda under strafflagen för krigsmakten i vidare mån än som följer av 6 § 3:o. Av dessa ha heller icke andra än den extra ordinarie förrådspersonalen som är uppförd å trupperförbandsstaterna samt de extra poliskonstaplarna vid armén och marinen medtagits i den ovan gjorda uppräknningen. I den nämnda tjänsteförteckningen upptagas emellertid även extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrader än de nyssnämnda. Trots lydelsen av 6 § 2:o strafflagen för krigsmakten synes det tvelaktigt huruvida dessa kunna anses underkastade lagen. I vart fall torde det icke väl svara

¹ Senaste lydelse i denna del, se SPS 1937:290.

mot grunderna för densamma att därunder inbegripa kontorspersonal, ritare, konstruktörer, laboranter m. fl., och det synes icke föreligga tillräckliga skäl att härvidlag göra skillnad mellan sistnämnda personal och viss extra ordinarie verkstadspersonal som, huvudsakligen vid örlogsvarven, finnes anställd såsom arbetsledare. Anmärkas bör, att de vid marinen anställda extra ordinarie tjänstemännen till större delen äro sådana som före ikraftträdandet av 1928 års avlöningskungörelse varit s. k. månads- eller daglönare. Dessa undantogos år 1914, på sätt framgår av 6 § 4:o, från att lyda under strafflagen för krigsmakten i fredstid.

I fråga om den civila arvodespersonalen vid försvarsväsendet anmärkes, att sådan personal enligt ovanstående förslag icke kommer att lyda under strafflagen för krigsmakten, såvida den icke enligt fastställda personalstater ingår i någon av de nämnda kårerna.

Vid omarbetningen av 6 § torde stadgandet under 4:o böra helt utgå såsom även föreslogs av 1922 års krigslagstiftningssakkunniga. Stadgandet i 5:o torde numera äga så ringa praktisk betydelse att en motsvarighet därtill icke synes erforderlig.

I fråga om 6 § 6:o synes vara anledning att borttaga den till sin innebörd oklara och i praktiken säkerligen betydelselösa bestämmelsen därom att den som i fredstid med behörigt tillstånd åtföljer krigsmaktens fartyg på sjötåg skall lyda under strafflagen för krigsmakten, ändå att han icke eljest skulle lyda under lagen. I övrigt bör denna punkt bibehållas.

Beträffande 6 § 2 mom. erinras att detsamma erhållit ändrad lydelse genom lag den 7 maj 1937 (nr 192). I samband med den nu ifrågasatta lagändringen synes momentet lämpligen kunna utgå och ersättas med ett kort stadgande i punkt 2 av innehåll att reservpersonal skall lyda under lagen allenast under tid då den fullgör tjänstgöringsskyldighet vid krigsmakten. Någon saklig ändring föranledes icke härav.

Slutligen anmärktes i promemorian, att enligt strafflagen för krigsmakten särskilda rättsverkningar i vissa fall äro knutna till den omständigheten att brottslig gärning begås av ämbets- eller tjänsteman samt att lagen även i andra sammanhang använder denna term. I sådana fall — varutinnan hänvisades till 15, 56, 61, 78, 115, 132, 153 och 180 §§ — finge beteckningen ämbets- och tjänsteman anses äga samma innebörd som i 25 kap. allmänna strafflagen och således omfatta även dem som tidigare varit hänförliga till kategorien betjänte. Någon ändring i dessa delar syntes ej vara erforderlig.

Yttranden över departementsförslaget.

Departementsförslaget har i stort sett tillstyrkts av de i ärendet hörda myndigheterna. Yrkanden ha dock framställts om vissa tillägg och förtydliganden. *Chefen för försvarsstaben* — som före avgivandet av sitt yttrande tagit del av vad de övriga myndigheterna anfört — har funnit tillägg önskvärda med hänsyn därtill att, såsom jämväl i promemorian anförts, den praktiskt viktigaste följden av att en civil personalgrupp förklaras lyda under strafflagen för krigsmakten, d. v. s. göres till civilmilitär, är att de som tillhöra gruppen kunna erhålla eller ställas under befäl i militär mening, dels i förhållande till andra civilmilitärer och dels i förhållande till militärerna, och därmed på ett naturligt sätt inordnas i krigsmaktens organisation.

Chefen för armén har, med anledning av att de å staten för fortifikationskåren uppförda fortifikationskassörerna icke enligt förslaget komme att lyda under strafflagen för krigsmakten, anfört att dessa befattningshavares ställning närmast vore jämförbar med förrådsförvaltares samt att, enär de under sin tjänsteutövning stode under befäl av ävensom utövade befäl över krigsmän, det syntes nödvändigt att de även framgent komme att lyda under lagen. Till detta uttalande har *chefen för försvarsstaben* anslutit sig. Den senare har därjämte uttalat att de å staterna för fortifikations- och intendenturkåren uppförda departementsskrivarna borde bibehållas vid sin civilmilitära ställning i överensstämmelse med vad som enligt förslaget skulle bliva fallet beträffande departementsskrivare på fälttygkårens stat. *Chefen för försvarsstaben* har med anledning härav hemställt att bland de kårer vilkas civila personal enligt förslaget skulle lyda under strafflagen för krigsmakten måtte upptagas jämväl fortifikationskåren och intendenturkåren.

Beträffande det under 2:o i förslaget upptagna stadgandet att under strafflagen för krigsmakten skulle lyda 'den vid truppförband eller visst truppslag anställda civila vapenverkstads- och förrådspersonalen' har i flera yttranden hemställts om ändring dels i förtydligande syfte och dels för att under lagen inbegripa jämväl vissa civila befattningshavare vid marinens och flygvapnets verkstäder och förråd.

I förstnämnda hänseende har anmärkts bland annat att förslaget efter ordalagen kunde anses omfatta exempelvis skrivbiträden och arbetare i den mån sådana tillfälligtvis anställdes vid truppförband eller truppslag.

I det senare hänseendet har *chefen för marinen* föreslagit att i stadgandet — som enligt förslaget avsåge endast personal vid armén och flygvapnet — skulle upptagas jämväl 'civil förrådspersonal med ordinarie eller extra ordinarie anställning vid marinen'. Till motivering härav har anförts att de befattningshavare vid marinen som närmast motsvarade arméns vapenhantverkare, nämligen vapensmeder och rustmästare, i egenskap av krigsmän redan lydde under strafflagen för krigsmakten samt att beträffande marinens verkstadspersonal i övrigt inga förändrade förhållanden inträffat som motiverade att den ställdes under lagen i fredstid. Det syntes därför tillfyllest att av den marinens personal som vore jämförbar med tidigare betjänte endast den ordinarie och extra ordinarie förrådspersonalen bleve lydande under lagen, vilket även motiverades av stadgandet i nu gällande 6 § 3:o samt nämnda personals ansvarsställning m. m. Även *marinförvaltningen* har föreslagit att marinens förrådspersonal skulle medtagas, dock under förutsättning att den vore uppförd å stat. *Krigshovrätten* har ifrågasatt huruvida icke den vid marinen tjänstgörande personal som motsvarade vapenverkstads- och förrådspersonalen vid arméns och flygvapnets truppförband och truppslag borde hänföras under lagen. *Chefen för flygvapnet* och *flygförvaltningen* ha i gemensamt yttrande anfört, att det visserligen icke torde vara påkallat att de centrala flygverkstädernas förrådspersonal erhöle en annan ställning i strafflagen för krigsmakten än övrig civil arbetsledande personal

vid verkstäderna. Men det särskilda straffskyddet för krigsmaktens förråd borde numera, sedan krigsmakten blivit mera industrialiserad, utsträckas till att omfatta även krigsmaktens verkstäder. Ifrågavarande stadgande borde därför avfattas så, att det omfattade ej blott vid truppförbanden anställda civila vapenhantverkare och förrådstjänstemän utan även 'civil arbetsledande personal vid krigsmaktens verkstäder'. Vid flygvapnets verkstäder utgjordes denna personal av mästare och arbetsförmän, anställda såsom extra ordinarie tjänstemän. *Chefen för försvarsstaben* har förklarat sig instämma i det av chefen för marinen gjorda uttalandet därom att viss personal vid marinens förråd borde få bibehålla sin civilmilitära ställning; åtminstone borde detta gälla förmän vid sådana förråd. Beträffande de centrala flygverkstäderna och de till dem knutna förråden har chefen för försvarsstaben uttalat, att de med hänsyn till sin verksamhet kunde anses i viss mån jämställda med truppförbandens verkstäder och att civil personal vid flygverkstäderna därför, av samma skäl som för närvarande gällde i fråga om truppförbandens verkstadspersonal, borde vara civilmilitär. Dock borde föreskriften härom begränsas till att avse arbetsledande personal. Det ifrågavarande stadgandet borde därför enligt försvarsstabschefens mening omfatta 'vid truppförband eller visst truppslag anställda civila vapenhantverkare och å stat uppförda förrådstjänstemän samt civila förmän vid marinens förråd och flygvapnets verkstäder'.

Krigshovrätten har med åberopande av de skäl som krigshovrätten anfört i sitt yttrande över 1922 års krigslagstiftningssakkunnigas betänkande anmärkt att samtliga eldare, montörer och maskinister vilka uppbära avlöning enligt det militära avlöningsreglementets löneplan för civilmilitär personal m. fl. borde lyda under strafflagen för krigsmakten. *Chefen för armén* och *chefen för försvarsstaben* ha beträffande ifrågavarande personal funnit anledning allenast till den erinran att de å staten för staben vid Övre Norrlands trupper uppförda befattningshavarna, en övermaskinist, en förste montör och en montör vid Bodens fästning, borde vara civilmilitärer i likhet med de fälttygkåren tillhörande fortmaskinisterna, med vilka de i fråga om befälsförhållanden och arbetsuppgifter vore att jämställa. Deras inordnande under lagen borde dock lämpligen ske genom att de överfördes till fälttygkårens stat, varom chefen för armén komme att i vederbörlig ordning göra framställning.

Vad i den remitterade promemorian anförts därom att musikdirektörerna vid marinen borde liksom arméns musikdirektörer och övrig musikpersonal vara militärer har tillstyrkts av *krigshovrätten*, *chefen för försvarsstaben*, *chefen för marinen*, *marinförvaltningen* samt av *chefen för kustartilleriet*, vars yttrande inforrats av marinförvaltningen.

Chefen för flygvapnet samt *flygförvaltningen* ha föreslagit att expeditionsvakterna vid flygstaben och flygförvaltningen skulle hänföras under strafflagen för krigsmakten. *Chefen för försvarsstaben* har emellertid på anförda skäl förklarat sig för närvarande icke vilja ifrågasätta ändring i de vid försvarsväsendet anställda expeditionsvakternas ställning.

Chefen för försvarsstaben har i överensstämmelse med vad *chefen för marinen* samt *marinförvaltningen* hemställt förordat bibehållande av nu gällande föreskrift att envar som med behörigt tillstånd åtföljer krigsmaktens fartyg på sjötåg skall lyda under strafflagen för krigsmakten. *Chefen för marinen* har härom anfört att stadgandet icke vore alldeles betydelselöst, då det nämligen reglerade lydnadsställningen exempelvis för de civila ynglingar som årligen medgäves medfölja flottans fartyg i och för utbildning i sjötjänst.

Ändrade bestämmelser angående regements- och stationskrigsrätterna.

Jämlikt 5 § 1 mom. lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes skall regementskrigsrätt finnas vid varje regemente och därmed likställt truppförband av armén och kustartilleriet samt stationskrigsrätt vid en var av flottans stationer. Beträffande andra avdelningar av krigsmakten än de nu nämnda stadgas i 5 § 2 och 3 mom., att Kungl. Maj:t äger antingen inrätta särskild krigsrätt för en eller flera sådana avdelningar eller ock bestämma att dylik avdelning skall lyda under viss regements- eller stationskrigsrätt. Sistnämnda regler gälla även avdelningar bestående av personal som från olika truppförband eller stationer sammandragits till gemensam tjänstgöring ävensom avdelningar av regementen och likställda truppförband som äro förlagda å annan ort än huvudstyrkan samt avdelningar av flottan som äro förlagda utom stationen.

I följd av dessa stadganden finnas för närvarande regementskrigsrätter vid samtliga arméns och kustartilleriets regementen och kårer samt stationskrigsrätter i Stockholm och Karlskrona. Särskilda krigsrätter finnas i Stockholm, Karlsborg, Boden och Karlskrona samt därjämte vid kustflottan. De fyra förstnämnda särskilda krigsrätternas jurisdiktion omfattar enligt där- om utfärdade bestämmelser¹ försvarsstaben, de högre befälhavarna vid armén och flygvapnet, armé- och flygstaberna samt de flesta av arméns övriga högre staber, inspektionsmyndigheterna vid armén, flertalet av arméns undervisningsanstalter och åtskilliga andra myndigheter, institutioner och personalgrupper samt därjämte vissa mindre förband ur armén vilka icke äro jämställda med regementen (intendenturkompanier m. fl.). Andra av arméns staber och inrättningar samt vissa detacherade förband m. fl. ha förklarats skola lyda under olika regementskrigsrätter.

Den personal vid marinen som icke hör till någon av stationerna och ej heller skall lyda under särskilda krigsrätten vid kustflottan har hänförs under stationskrigsrätterna samt till en mindre del även under vissa regementskrigsrätter. Under stationskrigsrätten i Stockholm ha sålunda förklarats skola lyda *chefen för marinen*, *marinstaben*, *chefen för kustartilleriet* med

¹ Dessa bestämmelser jämte flertalet övriga med stöd av 5 § 2 och 3 mom. krigsdomstolslagen utfärdade föreskrifter återfinnas numera i kungörelserna den 18 juni 1937 nr 705, 706 och 708. Se även kungörelserna den 17 december 1915, nr 536, och den 24 september 1928, nr 347.

stab, marinens inspektionsmyndigheter, cheferna för marinintendentur-, mariningenjör- och marinläkarkårerna m. fl.

I krigsdomstolslagen saknas såsom framgår av det sagda särskilda föreskrifter beträffande flygvapnet. Sådana föreskrifter ha däremot meddelats i lagen den 11 mars 1927 med vissa till strafflagen för krigsmakten och lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes anslutna bestämmelser angående flygvapnet. I 4 § första stycket av denna lag stadgas sålunda, att vid bestämmande av krigsrätter, som avses i 2 kap. lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes, för flygvapnets avdelningar skall förfaras efter vad i 5 § 2 och 3 mom. samma lag sägs. Med stöd härav ha flygvapnets flottiljer och flygkrigsskolan samt vissa till flygvapnet hörande inrättningar förklarats skola lyda under vissa regementskrigsrätter respektive stationskrigsrätten i Stockholm.¹ Chefen för flygvapnet och flygstaben lyda under särskilda krigsrätten i Stockholm.²

I 9 § krigsdomstolslagen meddelas vissa föreskrifter om förordnande av militära ledamöter i regements- och stationskrigsrätter. Chef för regemente eller likställt truppförband av armén eller kustartilleriet samt stationsbefälhavare vid flottan skall för ett år i sänder bland truppförbandets eller stationens personal förordna visst antal officerare av kaptens grad och underofficerare av fanjunkares grad att vara ledamöter i regements- eller stationskrigsrätten i mål, som omförmålas i 8 § c) och d), nämligen mål mot officerare av kaptens eller lägre grader, mål mot underofficerare och manskap samt mål som ej röra åtal mot viss person. Vidare stadgas i 9 § att chef för arméfördelning skall för ett år förordna visst antal regementsofficerare att i mål däri regementsofficer är tilltalad inträda såsom ledamöter i de regementskrigsrätter som finnas vid truppförbanden inom arméfördelningen. Vad sålunda är stadgat om arméfördelningsschef skall äga motsvarande tillämpning å militärbefälhavaren för Övre Norrland och militärbefälhavaren på Gotland ävensom å stationsbefälhavare vid flottan och chefen för kustartilleriet i vad angår de trupper som lyda under dessa befälhavare.

För flygvapnets del ha i dessa hänseenden meddelats särskilda föreskrifter i lagen den 11 mars 1927. I 4 § andra stycket stadgas, att där Kungl. Maj:t jämlikt 5 § 3 mom. krigsdomstolslagen bestämmer att avdelning av flygvapnet skall lyda under viss regements- eller stationskrigsrätt, äger Kungl. Maj:t tillika meddela föreskrift därom att officerare och underofficerare, tillhörande flygvapnet eller beordrade till tjänstgöring vid vapnet, skola utses att tjänstgöra såsom ledamöter i rätten, då mål eller ärende från avdelningen där förekommer. Det stadgas vidare att i sådant fall 9 § krigsdomstolslagen skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse, dock att antalet ledamöter bestämmas av Kungl. Maj:t samt att dessa skola utses, regementsofficerarna av chefen för flygvapnet och de övriga av befälhavaren för avdelningen bland dess personal. Kungl. Maj:t har, senast i brev till chefen för flygvapnet den 29 mars 1934, meddelat förordnande av angivet innehåll. I fråga

¹ Kung. den 19 mars 1937, nr 90.

² Kung. den 18 juni 1937, nr 706.

om antalet militära krigsrättsledamöter från flygvapnet i mål från detta vapen innebär brevet, att i vissa av de fall, då enligt 8 § krigsdomstolslagen två officerare av kaptens grad skola vara bisittare i krigsrätten, endast den ene av dessa skall tillhöra flygvapnet eller vara beordrad till tjänstgöring där. Anledningen härtill har varit att det i följd av den relativt fåtaliga personalen av kaptensgrad vid flygvapnet ansetts skola möta svårigheter att städse finna tillgång till bisittare av denna grad.

Det må här slutligen nämnas att enligt 14 § krigsdomstolslagen behörighet att föranstalta om sammankallande av regements- och stationskrigsrätt tillkommer befälhavaren för det truppförband eller den station vid vilken krigsrätten skall hållas. Med denna behörighet följa åligganden av skilda slag, varom stadganden äro meddelade i krigsdomstolslagen och i militär bestraffningsförordning.

De inledningsvis omnämnda departementsförslagen — det ena avseende ändrad lydelse av 5 och 9 §§ krigsdomstolslagen samt det andra upphävande av 4 § i 1927 års lag med bestämmelser angående flygvapnet — inneburo i huvudsak att de bestämmelser som röra stationskrigsrätterna anpassades efter de nyligen genomförda ändringarna i marindistriktens och örlogsstationernas organisation och ledning samt att föreskrifterna om rättsskipningen vid flygvapnets förband på det sätt ändrades att regementskrigsrätter skulle kunna inrättas vid förbanden efter hand som dessa erhålla den omfattning som bestämts genom försvarsbeslutet.

I den till chefen för marinen och chefen för flygvapnet remitterade promemorian anfördes härom följande:

Intill den 1 juli 1937 har högsta befälet å vardera örlogsstationen utövats av en stationsbefälhavare av flaggmans grad. Under stationsbefälhavaren lydde, bland andra, chefen för underofficers- och sjömanskårerna. Under beteckningen station innefattades jämväl örlogsvarven, vilkas chefer i militärt hänseende lydde under stationsbefälhavarna. Den nya försvarsordningen, vilken i fråga om mariners ledning genomfördes fr. o. m. den 1 juli 1937, innebar åtskilliga förändringar i den angivna organisationen. Sålunda blevo kårcheferna chefer för örlogsstationerna och de förutvarande stationsbefälhavarna erhöilo i egenskap av marindistriktschefer befäl över samtliga till flottan hörande organ och anstalter inom Ostkustens och Sydkustens marindistrikt. Örlogsvarven fingo en med stationerna sidoordnad ställning inom marindistriktet.

Såsom en följd av denna organisationsförändring torde de uppgifter med avseende å stationskrigsrätterna, som enligt krigsdomstolslagen skola ankomma på stationsbefälhavarna, böra överflyttas å de nya stationscheferna, dock med den inskränkningen att militära ledamöter av regementsofficers grad skola utses av marindistriktscheferna. I detta syfte bör ändring vidtagas i 9 § krigsdomstolslagen. Jämväl 5 § torde lämpligen böra erhålla ändrad avfattning för utmärkande av den ändrade innebörden av beteckningen station. Där emot torde 14 § kunna bibehållas i sin nuvarande lydelse.

Enligt det ovan sagda skulle stationskrigsrätternas i lag fastställda jurisdiktion undergå viss minskning därigenom att örlogsvarven icke vidare ingå i stationerna. Minskningen bleve emellertid föga betydande, då nämligen endast en mindre del av de vid stationskrigsrätterna handlagda målen härröra från varven. Under femårsperioden 1932—1936 handlades sålunda vid stations-

krigsrätten i Stockholm 496 mål, av vilka 50 från örlogsvarvet. Motsvarande siffror voro beträffande stationskrigsrätten i Karlskrona 357 och 24. Emellertid synes den omständigheten att örlogsvarven formellt skilts från stationerna icke utgöra hinder mot att varven i administrativ ordning, jämlikt 5 § 3 mom. krigsdomstolslagen, förklaras skola lyda under stationskrigsrätterna i överensstämmelse med vad som för närvarande gäller beträffande flertalet av marinens organisationer vilka icke ingå i stationerna och ej heller lyda under särskilda krigsrätten vid kustflottan.

Enligt 1936 års försvarsbeslut skall flygvapnets organisation väsentligt utvidgas. Försvarsreformen skall i denna del genomföras under en period av sju år räknat från den 1 juli 1936. Under denna tid komma flygvapnets förband, inberäknat flygkrigsskolan, att erhålla sådan omfattning, att de genom lagen den 11 mars 1927 fastställda provisoriska reglerna angående handläggning av mål från flygvapnet böra upphävas och ersättas med föreskrifter överensstämmande med dem som gälla beträffande arméns och kustartilleriets regementen och kårer, eller således att regementskrigsrätter böra inrättas vid en var av flygflottiljerna och vid flygkrigsskolan. Dessa krigsrätter böra lämpligen komma till stånd successivt i anslutning till den pågående nyorganisationen. Det synes lämpligt att lagbestämmelser utfärdas, vilka möjliggöra inrättandet av regementskrigsrätter vid flygvapnet från och med den 1 juli 1938. Vid denna tidpunkt torde nämligen en av flottiljerna (Västmanlands) samt flygkrigsskolan i allt väsentligt ha erhållit den enligt försvarsbeslutet avsedda omfattningen. Det synes därefter böra ankomma på Kungl. Maj:t att, efter hand som organisationen av de övriga flottiljerna fortskrider, förordna om inrättandet av regementskrigsrätter vid dessa.

De härför erforderliga stadgandena torde böra meddelas dels genom lag om ändring av 5 och 9 §§ krigsdomstolslagen och dels genom lag om upphävande av 4 § lagen den 11 mars 1927. Båda de nya lagarna böra träda i kraft den 1 juli 1938 samt innehålla övergångsbestämmelser med bemyndigande för Kungl. Maj:t att för tiden till den 1 juli 1943 bestämma, att tidigare gällande lagstadganden skola tillämpas i fråga om viss eller vissa av flygflottiljerna.

Då flygkrigsskolan i följd av den fastställda organisationen är att anse såsom ett med flottiljerna likställt förband av flygvapnet, torde den icke behöva särskilt omnämnas i 5 §. I 9 § bör lämpligen stadgas att krigsrättsledamöter av regementsofficers grad vid flygvapnets krigsrätter skola utses av chefen för flygvapnet.

I 9 § krigsdomstolslagen föreslogs dessutom en redaktionell ändring i anledning av att chefskapet över Övre Norrlands trupper numera enligt försvarsbeslutet utövas av 'chefen för Övre Norrlands trupper'.

Chefen för marinen och chefen för flygvapnet ha tillstyrkt lagändringarna.

**Departements-
chefen.**

Förslaget till ny lydelse av 6 § strafflagen för krigsmakten är föranlett av ändrade administrativa förhållanden. Ehuru formellt genomgripande innebär omarbetningen icke något avsteg från de principer på vilka paragrafen för närvarande är byggd.

De i yttrandena över departementsförslaget framställda erinringarna ha i allmänhet icke åsyftat sådana tillägg till förslaget, som skulle medföra att civila vilka för närvarande icke lyda under lagen skulle komma att hänföras under densamma. Så är dock fallet med krigshovrättens hemställen beträffande truppförbandens maskinister, montörer och eldare samt med chefs

för flygvapnet och flygförvaltningens motsvarande hemställan i fråga om viss personal vid försvarsväsendets verkstäder och vissa expeditionsvakter vid flygvapnet. Av den sålunda avsedda personalen synas, av skäl som chefen för försvarsstaben anfört, endast förmännen vid flygverkstäderna böra erhålla civilmilitär ställning. Jämväl i övrigt kan jag ansluta mig till vad chefen för försvarsstaben anfört i fråga om de föreslagna stadgandena och de däremot framställda erinringarna.

På grund av det anförda ha vissa jämkningar vidtagits i förslaget rörande ändrad lydelse av 6 § strafflagen för krigsmakten. Under 2:o ha sålunda upptagits även civil personal tillhörande fortifikations- och intendenturkårer- na samt civila förmän vid marinens förråd och flygvapnets verkstäder. 'Polis- personalen vid armén och marinen' har ändrats till 'försvarsväsendets polis- personal', och i stället för 'vapenverkstads- och förrådspersonal' har i förtyd- ligande syfte införts beteckningen 'vapenhantverkare och förrådstjänstemän'. Under 3:o har upptagits den i gällande lag under 6:o förekommande bestä- melsen att envar som med behörigt tillstånd åtföljer krigsmaktens fartyg på sjötåg skall lyda under strafflagen för krigsmakten.

Såsom förut anmärkts förutsätter förslaget att musikedirektörerna vid ma- rinen i och med lagändringens ikraftträdande hänföras till den militära i stället för såsom nu den civilmilitära personalen, liksom det synes önskvärt att den av cheferna för armén och försvarsstaben omnämnda personalen vid Bodens fästning överflyttas till fälttygkårens stat. Förslag härom torde kom- ma att i sinom tid framläggas av chefen för försvarsdepartementet.

De särskilt remitterade förslagen om ändringar i krigsdomstolslagen och 1927 års lag angående flygvapnet synas ägnade att med vissa smärre jämk- ningar läggas till grund för lagstiftning.»

Föredraganden hemställer att lagrådets utlåtande över ifrågavarande för- slag till

- 1) lag om ändrad lydelse av 6 § strafflagen för krigsmakten;
- 2) lag om ändrad lydelse av 5 och 9 §§ lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes; samt
- 3) lag om upphävande av 4 § lagen den 11 mars 1927 (nr 50) med vissa till strafflagen för krigsmakten och lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes anslutna bestämmelser angående flygvapnet;

av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 rege- ringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med de vid propositionen fogade lagförslagen, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 4 januari 1938.

N ä r v a r a n d e:

justitierådet AFZELIUS,
regeringsrådet ASCHAN,
justitieråden FORSBERG,
SANDSTRÖM.

Enligt lagrådet den 8 december 1937 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 3 december 1937, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) *lag om ändrad lydelse av 6 § strafflagen för krigsmakten;*
- 2) *lag om ändrad lydelse av 5 och 9 §§ lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes; samt*
- 3) *lag om upphävande av 4 § lagen den 11 mars 1927 (nr 50) med vissa till strafflagen för krigsmakten och lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes anslutna bestämmelser angående flygvapnet.*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet revisionssekreteraren C. G. Hellquist.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, lagrådets denna dag avgivna utlåtande över de den 3 december 1937 till lagrådet remitterade förslagen till

- 1) *lag om ändrad lydelse av 6 § strafflagen för krigsmakten;*
- 2) *lag om ändrad lydelse av 5 och 9 §§ lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes; samt*
- 3) *lag om upphävande av 4 § lagen den 11 mars 1927 (nr 50) med vissa till strafflagen för krigsmakten och lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes anslutna bestämmelser angående flygvapnet.*

Föredraganden anför:

»Beträffande den i statsrådsprotokollet för den 3 december 1937 omnämnda personal vid Bodens fästning, som föreslagits skola uppföras på fälttygkårens stat, har chefen för armén sedermera i underdånig skrivelse den 17 december 1937 hemställt, att personalen i stället måtte placeras på fortifikationskårens stat. Förslag i överensstämmelse härmed torde senare i dag komma att anmälas av chefen för försvarsdepartementet i anslutning till behandlingen av statsverkspropositionen, fjärde huvudtiteln. Då det föreliggande lagförslaget rörande ändrad lydelse av 6 § strafflagen för krigsmakten innebär, att jämväl civil personal vid fortifikationskåren skall lyda under lagen, är den nämnda organisationsändringen icke av beskaffenhet att inverka på lagförslagets avfattning.»

Föredraganden hemställer härefter, att de omförmälda, av lagrådet utan erinran lämnade lagförslagen måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Tage Evers.